

Uredništvo in upravnništvo
v Ljubljani, „Narodni dom“.Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirani dopisi se ne sprejemajo.
Oglasi po dogovoru.**UNIJA**Naročnina: letno Din 48.—, poluletno
Din 24.—, četrtletno Din 12.—.
Za inozemstvo je dodati poštnino.

Stev. 24. Letnik I.

V Ljubljani, dne 13. julija 1923.

Posamezna številka 1 dinar.

Današnja družba.

Kakor proces vinskega vretja v jeseni, je proces razvoja današnje družbe. Svetovna vojna je napravila neizmerno škodo na človeštvu in njegovih narodno-gospodarskih dobrinah. Zdi se pa, da milijonske telesne poškodbe, katerim so podlegli padli borci in na katerih še trpijo nešteti invalidi, vseeno niso tako strašne kakor pa posledice, ki jih je povzročila vojna na človeškem živčevju. Vse je razorano in razdrapano. Neznajčnost, nedoslednost in nemoralnost so nujne konsekvence težko prizadetih človeških živcev. Zato tako vretje, ki mu še ni opazati končnega čiščenja. In to v družbi, ki je preslabotna, da bi normalno reagirala na pojave zmerne dobe, kaj šele na pojave v današnjih povojnih razmerah.

Lanske občinske volitve v Ljubljani in nato državne volitve so dokazale v veliki meri uveljavljanje vseh slabosti, izvirajočih iz vojne psihoze. Odsevi bolnih in izmučenih duš na eni strani, pa odmevi korumpiranega izkoriščevalstva na drugi strani se kažejo bolj in bolj. Ne maramo razmotrivati podrobnosti metod, ki se pri nas uporabljajo za pridobivanje glasov in človeških duš. V komur je še kaj poštene uvidevenosti, si je moral že ustvariti jasno sodbo, da današnja družba prevladuje na eni strani kapitalistična reakcija plemenskih grupatorjev s srbskimi radikali na čelu, na drugi strani neorientiranost in popolna omahljivost širokih slojev.

Buržoazijska reakcija, pa naj bo pod to ali ono firmo, se bolj in bolj vjeda v nižje sloje in jim sesa kri. Pojem proletarca je vsled obubožanja uradništva in sploh srednjega stanu pridobil na obsegu. Toda levičarski socializem ni in tudi odslej ne bo prodril globoko. Komunizem in socializem sta pri nas vedno le še površnji lak, ki ni prodril v notranjost niti pri samih voditeljih. V teoriji je mnogo socialistov, v praksi skoraj same nacionalne kreature.

Sredi največjega vrtinca zmed in zmoti stoji kakor skala ideja prave jugoslovanske demokracije. Njeni voditelji so edini, ki ne tavajo kakor netopirji iz teme v mrak, edini so, ki jim živčevje ni odreklo. Mnogo jih je že padlo v boju z jugoslovansko demokracijo, marsikaj je že odletelo iz njenih lastnih vrst, ker ni spadalo vanjo. Vstopili pa so novi mlajši borci, ki so pripravljene pomagati, da se temeljiteje izvede program enakosti, bratstva in svobode. Demokratska ideja jugoslovanstva z načeli popolne enakopravnosti vseh plemen, vseh slojev in vsakega člana edinstvene države, je momentano sicer potisnjena v defenzivo. A to izziva le potrebo, da se bolj in bolj pojača boj za njo v najširših potezah. Po izbruhu plemenskih strašti slovenskih klerikalcev, blokaških prvakov in velesrbskih radikalcev, je za vsakega trezno mislečega člana države jasno, da se opasnost za naše državno in narodno edinstvo še dolgo ne bo podela, in da je tu čas, ko je treba dati jugoslovanskemu nacionalizmu najširših slojev zopet poseben poudarek.

Nacionalizem sam na sebi je prosta fraza, ako mu ne daje življenske sile notranje prerorenje naroda. Brez socialne pravičnosti, brez pravičnega sožitja v teoriji in praksi, si ne moremo misliti jugoslovanstva. V Sloveniji sami se posebej zavedamo, da naše ljudstvo ne bo doseglo prave svobode in pravega napredka, dokler bo nad njim držal svojo silo klerikalizem. Istotako je s hrvatsko množico pod Radićevim demagoštvom.

«Sporazumevanje» in ogabno prerokanje separatističnih voditeljev za splepljenje volilnih množic in udovoljitev osebnega pohlepa za častjo in visokim položajem pomeni najnesramnejše prikrajševanje naroda za red in izpopolnjevanje socialnega blagru v državi. Namesto da bi delali in prijeli kjerkoli — se zmerjajo in prekinjajo!

Jugoslovanska država je tu, enotna in nerazdrobljiva. Njeno prirodno bogastvo nudi vsem državljanom življenski obstoj, njena ustava pa vse človeške pravice. Ko bo enkrat to uvidel ves jugoslovanski proletarijat v najširšem zmislu, se bo oklenil demokratske ideje, katere edini cilj je: neumorno delo na dani osnovi za socialno pravičnost vseh slojev v znamenju Svobode, Enakosti in Bratstva.

Položaj v Rusiji.

Po najnovjših vesteh, ki prihajajo iz sovjetske države, je glad v večini pokrajin že pojenjal in je centralni urad za preskrbo ljudstva razpustil večino poduradov, ker njih poslovanje ni več potrebno. Z druge strani pa zopet prihajajo vesti, ki ne potrjujejo prvih navedb. Varšavski dopisnik «Russpressa» poroča, da slikajo novodošli begunci iz Moskve ruske razmere kot ostro ekonomsko krizo. Kakovost letošnjega žitnega pridelka še ni znana, živil pa primanjkuje povsod.

«Nova ekonomska politika», ki obstoja v tem, da je sovjetska vlada v vseh gospodarskih panogah popolnoma popustila v svojih prvotnih komunističnih principih in prav za prav zopet uvedla privatno lastnino s široko državno kontrolo, je takoj pokazala dobre znake. Toda po ogromnem pustošenju in spricho težavnih razmer, ki so jih povzročile razne katastrofe, ozdravljenje gospodarske krize še ne more nastopiti v doglednem času in bo letošnje leto še vedno polno težkih skrbi za obstanek.

Zdravstveno stanje ruskega delavstva je istotako obupno, ne sicer povsod, pač pa razmeroma v poedinih večjih industrijskih krajih. Kakor poroča ruski list «Trud», zahteva največ žrtev stara proletarska bolezen - jetika. V Smolensku boluje na jetiki 40 do 50 odstotkov delavstva. Zdravstveni komisar Sje-maško je v Moskvi na zadnjem kongresu za pobijanje spolnih boleznih poročal, da spolna kuga razsaja strahovito in statistični podatki o spolnih boleznih tvorijo eno najžalostnejših poglavij v kroniki sodobne Rusije. Prostitutke se v 89 odstotkih rekrutirajo iz delav-

skega razreda. Nedavno je vlada izdala okrožnico, ki poudarja potrebo najodpornjšega boja proti temu zlu. Nameravajo se po- višati kvalifikacije ženskega dela in posvetiti pažno posebno brezposelnim ženskam, da se s poštenim delom rešijo pocestne propasti.

V vodilnih komunističnih krogih rastejo nasprotja. Poseben vpliv dobiva skrajna le- vica z Buharinom na čelu, ki zahteva povratek vojnega komunizma, ojačenja rdeče ar- made in dejansko razširjenje svetone revo- lucije. Buharin in njegovi pristaši imajo naj- več moči in zaslonbe v srednjih polizobra- ženih slojih, ki čutijo zavist proti voditeljem državnih trustov in novim bogatašem. V Moskvi se splošno pričakuje pričetek izziva- joče zunanje politike in nove notranje tero- ristične akcije, ki naj bi uničila novonaraslo — boljševiško — buržoazijo kakor poprej predvojno.

Pismo invalidov.

(Okrožnemu uradu za zavarovanje delavcev.)

Okrožni urad za zavarovanje delavcev še vedno odreka vojnim invalidom dajatve za bolezen, dobljeno pri vojaki, ki se pa vsled izvrševanja poklica slabša, čeravno imajo do dajatev po zakonu za osiguranje radnika vojni invalidi to pravico. Ako prizadeti vpra- ša, zakaj se mu dajatve ne izplačajo, dobi odgovor: ker ste invalid in imate kot tak prosto zdravljenje. Invalidi pa vprašajo: kaj gre to Okrožnemu uradu mar? Državni nastavljeni-invalidi imajo tudi to ugodnost, a jim država vseeno daje plačo. Ali si mi tega nismo ravno tako pošteno zaslužili z žrtvo- vanjem udov in zdravja v vojni? Kot delo- jemalci smo pa tudi po zakonu primorani plačevati prispevke Okrožnemu uradu. Toda čemu? Ako se nam zdravje zaradi dela pos- slabša, nam ta urad ne dá podpore, in sicer samo zato ne, ker smo invalidi. Gospodje pri Okrožnem uradu so gotovo mnenja, da invalid ni vreden podpore, čeravno je zanj prispeval.

Invalid kot tak ima res prosto zdravljenje, toda invalidova družina tudi spada k ljudem. In kaj naj počne ta? Ali naj se morda pre- življa z njegovo pokojnino, ki do 50 odstot- kov delanezmožnosti znaša — reci in piši — trideset kron v domači valuti. Ženi nekega invalida je bilo rečeno: Napravite prošnjo za polovično podporo. In ko se je oglasila z napisano prošnjo, so ji razodeli: Ja, vaš mož ni več član, ker je obolel in ga je gospodar odjavil! Tako in enako postopa ta urad z vojnimi žrtvami, ki si itak že z največjo te- žavo služijo svoj kruh, čeravno zakon tu ne dela nobenih izjem. Člen 56. govori celo, da ima delavec pravico do dajatev tudi za tisto bolezen, ki jo je dobil na orožni vaji. V tem slučaju tudi za bolezen, ki jo je dobil v vojni. Ker pa Okrožni urad doslej še ni navedel zakonite naredbe, na koje osnovi sme invali- dom odtegovati dajatve, za katere morajo prispevati, prosimo, naj to naredbo razglasi v časopisju.

Naše združenje prosimo, da na merodajnih mestih energično posreduje v tem zmislu, ker tu so ogroženi interesi skoro vseh vojnih žrtev.

Ako pa res obstoja glede omenjenih datatev kaka naredba, naj se vsem tistim, ki jim je Okrožni urad pobral prispevke, izplača tudi podpora, v bodoče pa naj se ti prispevki ne pobirajo, ker invalidi si svojih grošev ne služijo tako lahko, da bi podpirali razne ustanove, ki njim samim niso v prid. Izjavljamo, da bomo v nasprotnem slučaju proti Okrožnemu uradu, odnosno proti poedinim gospodom, začeli energično nastopati, ker smo izgubili že preveč, da bi si pustili kratiti skromne pravice po vsakem, komur bi se to zljubilo. — Več prizadetih.

Dopisi.

TRŽIČ. Osnovala se je nova podružnica «Samostojne strokovne delavske Unije», h kateri je že sedaj prijavilo pristop okrog 50 članov. Zanimanje za Unijo raste z vsakim dnem. Zgodilo pa se je pri nas nekaj, česar ne moremo zamolčati pred javnostjo. Tukajšnji tovarnar. Karel Mally je zvišal kar čez noč stanarino svojim delavcem od 30 na 400 K (reci in piši: štiri sto!). Prav nič ne dvomimo, da nam pristojno mesto pomore rešiti nas te v nebo vpijoče krivice, ki kaže v najvišji meri nerazumevanje delavskega položaja in pomanjkljivost socialnega čuta.

RAKEK. Precej je še zbezanosti, ki jo je razpasel komunizem in ne morejo si oni, ki so zašli vanjo, pomagati iz nje. Škoda je ta, da mnogi že vnaprej odklanjajo vsako besedo o kakem delavskem organizatornem vprašanju, kaj več pa je sploh nemogoče. Dosti življenske šole bo treba, morda ravno največ tistim, ki mislijo, da jih je življenje že izučilo dovolj in preveč. Zopet drugi bi hoteli, ampak jim je začetek pretežaven, dokler niso že vsega naredili drugi. Upamo pa, da je še toliko močnih, ki bodo z resnim delom za «Samostojno strokovno delavsko Unijo» dosegliboljšanje razmer v zadovoljstvo vse-

ga delavstva in seveda tudi v zadovoljstvo onih, ki se danes vsemu izogibajo.

ŠOŠTANJ. Iz našega kraja je bilo še malo kaj slišati v vašem listu. In vendar je šoštanjsko mesto eno glavnih industrijskih torišč v Sloveniji, potemtakem torej važno bivališče znatnega števila delavstva, ki se pri takem pokretu kakor je SSDU ne da in ne sme preiti. To še prav posebno z ozirom na narodno bistvo in na mentaliteto tukajšnjega delavstva izpred nekdanjih časov. Pretežno število delavstva zaposluje Woschnaggova tovarna usnja. Kdor se spominja, kako važno vlogo je baš to podjetje igralo v predvojni borbi za renegatstvo šoštanjskega življa, razume, da dandanes pri Woschnaggu zaposleno delavstvo še vedno ne more biti na pravem tiru. Strup nemškutarstva ali vsaj popolne narodne mlačnosti, previdno in nalahno vcepljevan tekem zadnjega desetletja pred vojno ter moralni in gmojni pritisk, ki se je posebno čutil za časa vojne, doslej še ni očiščen iz delavske krvi. Ob prevratu je šoštanjsko delavstvo te sorte poleg nemškutarkega meščanstva našlo še najbližjo pot v socialistično organizacijo pod rdeči prapor «internacionale», pojmovane kot posredne zaščitnice sūdmarkovstva. Počasi, počasi prihaja iztreznjevanje. Šoštanjsko delavstvo, vstevši tudi ono v kemični tovarni in drugih podjetjih, se polagoma začinja zavedati, da je kot potomstvo samih pravih slovenskih obitelji v mestu in okolici dolžno dodati glavni moralni prispevek za popolno rehabilitacijo šoštanjskega mesta, ki ima v zadnjih narodnih bojih na Štajerskem svoje posebno črno poglavje. Cincarskemu internacionalizmu, ki v Šoštanju in okolici služi nekaterim bivšim nemškutarjem in samozvanim «starim» Slovencem kot plahta za prikritje žalostne preteklosti, mora slediti zdrav pokret prave demokratične in narodne delavske zavesti.

KONJICE. Pretečeni teden so se vršila pogajanja našega delegata zaradi mezdne pogodbe viničarjev s knezom Windischgrätzom. Provizorično nastavljenim viničarjem se poviša plača; izvede se bolniško za-

varovanje; nadure se izplačajo tudi za nazaj 50 odstotkov dražje (po 9 kron) kakor določa pogodba z dne 15. decembra 1922. Viničarjema J. in P. se popravi stanovanje, viničarjema A. K. in A. J. se od izpolnjenega 17. leta izenači plača pogodbeno (ipso iure) s plačo višje kategorije. Definitivnemu nastavljenecu J-u se zviša plača na 900 kron. Vse dosedanje pogodbene pravice viničarjev ostanejo neizpremenjene.

STRANICE. Tukajšnjemu župniku toplo priporočamo, naj opusti v svojih pridigah netečne napade na delavske organizacije, za katere gotovo nima nobenega zmisla pri svojem — veleposestvu. Skrb za vero naj nosi drugam na prodaj, ne pa v cerkvenopolitične napade proti zavednemu delavstvu, ki se bori za svoj obstoj pošteno in upravičeno.

RAJHENBURG. Reštanjski rudnik pri Rajhenburgu zaposluje zdaj precejšnje število rudarjev, ki so po večini sami kmetje in kmetški sinovi v okolici. Ne da se tajiti, da prebivalstvo z delom pri rudniku najde vir služka, ki pa je seveda v dandanašnjih razmerah tako «sijajen», da se baš zastran njega ni mogoče prevzeti. Stanovsko pa je delavstvo prav slabo orijentirano. Tu in tam vodijo glavno besedo nekateri možje, ki so svoj čas bili v «tajčlandu» in se tam seveda naučili važnih besed. Socialdemokracija se tukaj sama pokopava med staro šaro. Delavstvo o njej že ne govori več niti pri gostilniških omizjih. Kar se poslednjega tiče, je treba kolikortoliko povoljneje ugotoviti, da je popivanje po tukajšnjem okolišu pojenjalo za tanek las. Milost božja, kakor se je pred letom žrlo in črepalo ob nedeljah in praznikih, pa tudi na lepem sredi tedna, kolikor je bilo krempljanj in pretefov, to je spadalo že v posebno kroniko. Skoro ves zaslužek je zdrknul po grlu. Letos je, kakor rečeno, boljše za las. Da bi to bilo vsaj znamenje nadaljnega iztreznjevanja, pa bi zadovoljilo. Razmere pri rudniku samem niso vredne zavidanja. Početne naprave v rovih in zunaj oležujejo borbo za vsakdanji kruh. Nameščenega je mnogo nemškega uradništva, ki se

R. S.:

Pompadura.

(Konec.)

«Tvoja žena je utrujena in gotovo že spi — ostani še malo pri meni! Poglej, kako lepa noč je nocej! Pojdiva še malo na izprehod! Bodi dober in vsaj enkrat me ubogaj. Ne bo ti žal...»

Ubogal jo je in zavila sta po strmi poti navzgor med hišami, ob dolgem zidu, dalje mimo vrtov in mimo zadnje palače pod Gradom in bila sta zunaj v božji naravi. Tam pod dvema kostanjema, kjer se zavije pot na levo, sta se ustavila in sedla na klop. On je ves čas molčal, samo enkrat jo je vprašal: «Kaj, ako bi naju kdo videl tukaj ob tem času?»

«Kdo naju bo videl! Ti se bojiš, ker me nimaš rad! Zakaj si tak? Zakaj si tako mrzel proti meni?»

«Saj nisem!»

«Mrzel, da mrzlejši biti ne moreš! Zadolvoljna bi bila, če bi mi vsaj včasih v družbi malo stisnil roko, česar vendar nihče ne more opaziti. Pa ti nočeš, ker me mrziš, ker ljubiš ono drugo — veš! O, človek, ki ljubi, vse vidi...» Zasmel se je na glas, da se je skoro prestrašil svojega glasu. Vida pa se je privila k njemu, potem ko je obesila svojo

krasno, dragoceno pompaduro na kolček na koncu klopi.

Mesto pod njima je spavalo v sladkem spanju, zadnje lučke so ugašale, vsi glasovi so utihnil; onadva pa sta še vedno slonela na klopici. On je že parkrat hotel vstati in iti, Vida pa ga ni pustila. Oklenila se ga je bila z obema rokama in ga pritiskala k sebi, kot da ga neče nikoli več izpustiti.

«Moj, moj, moj!» je mrmrala in ga obisipala s poljubi. On pa je bil hladen in miren kot vedno. Zasmilila se mu je, ko je videl, da plaka, in tedaj jo je poljubil tudi on... Tisti trenutek je začutila, da je srečna. Najrajši bi bila ostala na mestu celo noč in sanjala v njegovem naročju. Toda on ni hotel.

Naenkrat se je dvignil in odšla sta počasi proti domu...

Stanovala sta v isti hiši. Ko je zaklenil večna vrata za sabo, se ga je oklenila še enkrat in naslonila glavo na njegove prsi. V boleznem ihtenju je zašepetala: «Ne morem živeti brez tebe!»

Tiho je odklenil kuhinjska vrata in previdno stopal po parketu, da ne bi prebudil služkinje, otrok in žene, ki so vsi že sladko spali. Že je sezul čevlje, že se je slekel, ravno je hotel leči v postelj in ugasniti luč, ko je nekdo glasno potrkal na vrata. Žena se je prebudila in oba sta hkrati vprašala, kdo je in česa želi. Bila je Vida, ki ni mogla spati...

«Oprosti, da te nadlegujem, pa ne morem drugače. Izgubila sem dragoceno pompaduro in sedaj moram, moram ponjo. Ali greš z menoj, ker sama ob tem času ne morem hoditi okoli!» Žena jo je klicala, naj vstopi, Vida pa je rajši počakala kar zunaj. Mož je sicer mislil, da Vida izgubo pompadure samo simulira, vendar se je med nezadovoljnim mrmranjem hitro oblekel, ker je tudi žena tako hotela. Kmalu nato sta odšla.

Stopala sta po isti poti, koder sta malo poprej prišla, saj Vida je dobro vedela, kje je pustila pompaduro. Sicer pa ji pompadura ni bila mnogo mar, glavno ji je bilo, da je bila zopet z njimi, ki ga je ljubila.

Dospela sta na mesto. Pompadura je bila še vedno tam, kamor jo je bila položila. On je hotel zopet takoj oditi, ona pa ga je zadrževala.

«Ostani, vsaj malo še ostani tu!» Tisti hip je posijala luna skozi vejevje in Vida je bila v tej blede svetlobi naravnost vabljava... Njeno bistro oko je dobro opazilo njegov drget. Porabila je trenutek njegovega omahovanja in neodločnosti... Z naglo kretnjo je odpela svoj plašč, ga razgrnila in se v hipu privila k njemu. Kakor kača so ga objemale njene mehke tople linije. Omahnil je kakor v sanjah in se ni mogel oteti blaženstvu medsebojne sreče...

pa kolikortoliko čuti prisiljeno k lojalnosti. Delavstvo, zaposleno pri rudniku, pa potrebuje popolne reorganizacije v vsakem oziru.

Naši zapiski.

+ **Klerikalna avijatika.** Prejšnji teden so klerikalni poslanci v Beogradu začeli korajžno groziti, da zapustijo parlament. Še v soboto pred odhodom v Celje na vodstveno sejo so po beograjskih kafanah razlagali korajžo, češ, jutri bo zvedel svet...! Preden pa so se odpeljali iz Beograda, na kolodvoru niso pozabili rezervirati si vagon — za povratno vožnjo. To je vzbudilo prvo posmehovanje po prestolici. V Celju so «abstinenčno politiko» promptno odgodili do jeseni. S tem sklepom so radikalce učvrstili v prepričanju o klerikalnem figovstvu, svojega zaveznika Radića pa razljutili na tri sto jadov. Omembe vredno je, da je dr. Korošca zaradi umišljenega strahu pred Orjuno spremljalo šest detektivov, v Celju pa je bilo pripravljenih nad 100 stražnikov in policajev za častno stražo. Menda se res bliža čas, ko se bo dr. Korošec v Beogradu čutil še najbolj varnega.

+ **Petelinji boj.** Socialpatriotska feldveblja Bernot in Koren sta v hudem dvoboju. Potočila sta že obilo črne krvi. Bernot posveča Korenovi osebnosti dnevno pol «Naprejčka», Koren pa brez žurnala brusi Bernotovcem v obraz, da so «norci». Tako se kuje dobrobit delavstva! Obžalovati je le, da se je «Naprej» preselil v Celje. Prej ga Ljubljanci niso čitali, zdaj bi ga nemara vzeli v roke in bi mu sčasoma priznali čast «glasila za socialpatriotsko petelinstvo in kurjevaško politiko».

+ **Gniloba v mariborski klavnici,** ki so jo povzročili znani Leskovarjevi prašiči, še ni razčiščena, temveč pričinja bolj in bolj širiti smrad. Dr. Leskovar je v «Straži» podal vodeno pojasnilo. Pravi, da je 40 prašičev nabavil zaradi železničarskega štrajka, meso se je pa pokvarilo, ker je dr. Korošec kot takratni železniški minister energično vdušil štrajk. Dr. Leskovar torej v obrambi povečuje Zaloško cesto! Tudi to je — klerikalni cinizem pod vislicami.

+ **Blagor farbarije** uživajo mariborski krščanski socijalci, kadar se poniža v njihovo sredo junak Žebot. Te milosti so bili deležni nedavno, ko jim je gospod poslanec povedal kar ve in zna. In Žebot ne zna drugega kot farbati in hujskati. Zato pa je «Slovenec» o tem shodu pisal, da je «mariborsko delavstvo klicalo beograjski vladi zadnje svarilo». Žebot se je moral pri tem zadovoljno muzati in si misliti: še je kimavec, še bomo poslanci!

Doma in po svetu.

* **Val brezposelnosti,** ki je privedla v krizo industrijo skoro vseh držav, je močno pljusnil tudi po Jugoslaviji. Čuti se v poedinih panogah pri nas, še bolj pa v nižjih krajih in posebno v Zagrebu. Prizadeti so v prvi vrsti delavci stavbne industrije. Zaradi nove finančne politike ministra Stojadinovića, ki je odredil previsoke obrestne mere, je hipoma začelo zavirati gradbeno podjetnost. Število zidarjev in strežavcev, ki bi radi delali, pa nimajo kaj, raste dnevno. Njihov položaj mora zainteresirati vso našo javnost, predvsem državo in občine, ki bi mogle in morale brezposelnost zmanjšati s tem, da same pričnejo zidati najpotrebnejša javna poslopja. Saj se

je problem tudi v drugih državah reševal tako. V Beogradu in Smederevu so brezposelnosti izročeni delavci usnjarske industrije, drugod in po naših krajih pa mešano delavci vseh strok. Pač pa, kakor sporoča državna borza dela, primanjkuje v mnogih podjetjih strokovnih delavcev. Posebno dosti jih potrebujejo kurilnice državne železnice.

* **Zavarovanje sezonskih delavcev.** Nova naredba ministra za socialno politiko ureja zavarovanje sezonskih delavcev in se glasi: «Osebe, zaposlene pri sezonskih delih, ki jim je z zaključkom sezonskega dela končala tudi njih obveznost zavarovanja, se lahko izjemo — ako v roku štirih tednov plačajo prvi prispevek — brez zdravniškega pregleda in brez ozira na starost prostovoljno zavarujejo za slučaj bolezni na isti način in pod istimi pogoji kakor ostali zavarovanci, s to razliko, da po vplačilu prvega prispevka dobijo takojšnjo pravico do podpore».

* **O novih zvonovih.** Mariborski germanški tovarnar Bühl si je doslej z izdelavo cerkvenih zvonov nabasal že precej milijončkov iz žepa lahkovernega in darežljivega slovenskega ljudstva. Umazan pa ni bil in je klerikalnim agitatorjem včasih sunil na stran po par kovačev. Toda zdaj nameravajo klerikalci sami pobirati zvonovske profite in so v mariborski okolici začeli graditi lastno livarno zvonov. Ampak prvi, ki so se proti temu uprli, so bili klerikalni agitatorji v grozi, da pri podjetju njihove lastne gospode ne bo več drobtin z mize. Te so seveda prve in daleč za njimi šele — prepričanje...

* **Tirolska svojat.** Nekateri spodnještajerski nemškutarji, med vojno kot železničarji nameščeni na južnem Tirolskem, so ob prviru optirali za Italijo. Zdaj pa so začeli dobivati brec in se vračajo v Maribor, kjer jih južna železnica kar z odprtimi rokami sprejema v službo in s tem izpodjeda domače uslužbenstvo. Narodni železničarji so vložili protest. Če se ne bo obnesel, naj se poslužijo — italijanske metode!

* **Pokret hrvatskih natakarejev.** Zagrebški natakareji zahtevajo izboljšanje gmotnega položaja s tem, da se odpravi napitnina, namesto nje pa uvede «Reversistem». Ta obstoja v tem, da se v večjih lokalih pri plačevanju zaračuna gostom stanoviti odstotek v korist vseh natakarejev. Skupni dohodek odstotkov se potem po klasifikaciji razdeli med poedine natakareje.

* **16 železničarskih skupščin.** Zveza železničarjev je za to nedeljo, 15. t. m., sklicala po provinci 16 zborovanj. Koraki akcijskega odbora so pri vladi ostali brez uspeha, zato bodo skupščine sklenile o nadaljnjih ukrepih, ki jih bo moral podvzeti akcijski odbor. Gre predvsem za regulacijo plač in železniške pragmatike, ki jo je prometni minister predložil vladi, ne da bi se bil prej informiral o nazorih železničarjev.

* **Vajeniški dom v Beogradu.** Beograjska občina je v proračunu vstavila 50.000 dinarjev za zgradbo vajeniškega doma v Beogradu.

* **Za novega predsednika Invalidskega združenja** je bil, kakor znano, izvoljen general Ljubomir Pokorni. Novi predsednik je te dni dospel v Beograd in prevzel posle.

* **Nemčija plava...** Položaj v Nemčiji je brezupen. Druginja narašča, izgredi se množijo, štrajki so na dnevnem redu. Nemško ljudstvo preživlja najtežjo dobo. Najjasnejše to tolmači dejstvo, da je tekom zadnjega tedna bilo na novo izdanih v promet preko štiri tisoč milijard mark. Take poplave bankovcev doslej ni poznala svetovna zgodovina.

* **Fašisti proti delavcem.** Italijansko delavstvo, ki je od brezposelnosti in druginje prizadeto v enaki meri kakor proletarijat skoro vsega sveta, prireja protestne shode, na katerih pa neminovno prihaja do krvavih konfliktov s fašisti. Fašistovske tolpe nastopajo proti delavstvu z vso brutalnostjo. Posebno v Trstu so spopadi na dnevnem redu. Nedavno so fašisti povodom zborovanja kovinskih delavcev napadli delavski dom in nato poškodovali še delavsko zbornico.

* **«Lavoratore» ustavljen.** «Lavoratore» (Delavec), glasilo tržaških socijalistov, je nedavno priobčil silno oster napad na fašistovsko vlado. Državno pravdnštvo je članek zaplenilo, nakar je tržaška prefektura list ustavila ter s policijo zasedla uredništvo in tiskarno.

* **Zanimiv protest.** Kakor čitamo v italijanskih listih, so se nedavno v mestu Bassano vršile občinske volitve. Strankarska nasprotstva med fašistovskimi in pa klerikalnimi kandidati so postala tako napeta, da so meščani soglasno sklenili, da bodo bojkotirali volitve in tako sploh onemogočili izvolitev prehudih kandidatskih petelinov. Rečeno, storjeno. Na dan volitev se v volilnem lokalu ni pojavil nitj eden meščan. Volilni štrajk je uspel. Volitveni komisarji so ves dan preganjali dolgčas s tem, da so igrali tarok. Kakor znano, se je pri volitvah za konstituanto tudi v treh srbskih občinah pripetil enak slučaj. Občinarji so v ogorčenju nad fanatično gonjo med kandidati in nad neokusnim načinom agitacije ostali vsi za domačo pečjo.

* **Madžarske posebnosti v uradovanju policijskih oblasti** so si pridobile že precejšen sloves po svetu. Najnovejše so sledeče: Neki kovinarski delavec v Budimpešti je bil nedavno obsojen na eno leto ječe, ker je v pijanosti prepeval internacionalo. Neki drugi delavec se je izrazil, da so razmere na Češkoslovaškem mnogo boljše kakor na Madžarskem. Radi te opazke je bil obsojen na 10.000 kron globe kot žalitelj madžarske države. Neki tretji nesrečnež si je radi obupnega položaja hotel končati življenje. Skušal se je obesiti, toda pravočasno ga je še rešila policija. Pri zasliševanju pa se je dognalo, da je delavec ukradel vrvi za obešenje iz železniškega skladišča. In radi ukradene vrvi bo siromak tri mesece pihal kašo.

* **Boljševiški vohuni v Turčiji.** Boljševiški vohunski urad je že od svojega početka posvečal Turčiji posebno pažnjo. Toda nova turška vlada s še večjo vnemio stika za špijonskimi vezmi. Te dni je bilo zopet v Angori odkrito boljševiško špijonsko in propagandno društvo. Kot glavni činitelj je funkcioniral neki član ruske trgovske agence v Angori. Pri njem so našli obilo važnih in celo vladnih dokumentov.

Delavski pokret.

Delavski nemiri v Evropi. Trgovski departement je prejel poročilo o raznih delavskih nemirih po raznih evropskih deželah. Na Francoskem je v tekstilni industriji veliko delavskih nemirov. Nad 10.000 delavcev je v stavki v tovarnah v Elbeuf. Tam izdelujejo volno. — Splošna stavka belgijskih železničarjev, telegrafistov, telefonistov in poštnih delavcev je povzročila popoln zastanek v trgovini belgijske dežele. Nadaljnje trgovske težkoče v metalurški industriji povzročajo to, da ne morejo prevažati angleškega premoga iz luk po deželi. Pomanjkanje goriva in velik nered sta jako velika učinka v tej zadevi. Belgija pomaga Franciji paralizirati

premogokope v ruhrski dolini. — Delavski neredi na Švedskem so povzročili velik padec v izvozu in omejili kupčijo na najmanjšo mero od meseca februarja 1923. sem. Stavke v lesnih in drugih manjših industrijah so sicer poravnane, ali še vedno pa se nadaljujejo v železni in jeklarski industriji. Poravnave so prizadele 40.000 delavcev. Število nezaposlenih delavcev je na Švedskem sedaj manjše. Dne 1. aprila je zmanjšalo 43.400. Švedsko izseljevanje v Združene države je znašalo v prvem četrtletju, ki se je končalo dne 31. marca 6.177 oseb. Med mesecem aprilom se je izselilo 3779 oseb. — Delavski nemiri na Španskem so pogosti in nasilni, pravi poročilo, ki ga je prejelo trgovsko ministrstvo. Draginja je v španski deželi še vedno zelo huda.

Gibanje delavstva v Ameriki. Organizacija mornarjev v New Yorku nadaljuje z bojem za zvišanje plače. Med mornaji se je pričelo širiti mogočno gibanje za amalgamacijo. — V Rochester, N. Y. je dobilo 13.000 delavcev oblačilne industrije zvišanje plače. Po 10 % za one, ki so dobivali do sedaj manj kot 40 dolarjev tedensko in 5 % za one, ki so dobivali več kot 40 dolarjev tedensko. — V Minneapolisu so železniške družbe odslovile 20 odstotkov delavcev v popravilnicah. Dasi je bilo rečeno, da bodo starostne pravice delavcev v železniških delavnicah ostale v veljavi, so družbe sedaj s to odslovitvijo vrgle veliko starih delavcev na cesto. Niti eden izmed stavkokazov ni bil odslovljen. — Murphy Lumber Co. v Quincy, Cal. je dovolila delavcem po kratki stavki osemurno delo. — Stavka v Feather River okolici, katero je pričela organizacija I. W. W. kot protest proti preganjanju se še nadaljuje s polno močjo. — Volilci mesta Seattle, Wash. so glasovali za nakup ladjedelniškega pristanišča, ki je last Skinner & Eddy družbe. Robert Dollar Steamship Co. v družbi s trgovsko zbornico tega mesta in kapitalističnega lista Times so delovali z vsemi silami proti temu nakupu, ker s tem pride vrednost velike važnosti v roke mesta. — Vsled stavke vlagateljev marmorja in okraskov pri stavbinski obrti v St. Louis, Mo., so morali ustaviti dela na vseh večjih stavbah. Organizirani stavbinski delavci so se namreč uprli in niso hoteli delati z garjevci. Stavkarji zahtevajo 85 centov na uro, toda delodajalci so odklonili vsako pogajanje.

Kako vodijo delavci tovarno. Ernest Wright, ki je lastnik ameriške tovarne za izdelovanje tekočine, ki ohrani svežost slanin in šunke, ter je tudi nje iznajditelj, je poleti leta 1918. zapustil mesto za mesec dni, ne da bi komu povedal, kam je odšel. Delavcem v tovarni ni postavil nobenih pogojev; rekel jim je le, naj sami vodijo tovarno, kakor pač znajo. In delavci so tovarno upravljali sami tako, da je vladal pri povratku podjetnika popoln red in produkcija se je znatno dvignila in izboljšala. — Leta 1921. je odpotoval imenovani podjetnik na Japonsko. Med njegovo odsotnostjo so napravili delavci lep dobiček, poleg tega, da so si izplačali višje plače. Pri povratku je tovarnar izjavil: «Zdaj sem prepričan, da so delavci dobri upravitelji in lahko obratujejo tovarno po moji smrti. Zato sem napravil v svoji oporoki, da so delavci edini dediči tovarne in njenega imetja.» — Dohodki te tovarne znašajo danes pol milijona dolarjev.

Organizacijski vestnik.

Vse podružnice prosimo, naj pošljejo tekom 14 dni na centralo natančne sezname vseh rednih članov z navedbo dneva vstopa in plačane članarine zaradi natančne revizije, ki se izvrši tekom tega meseca.

Vse tovariše, ki so izpremenili svoj naslov, prosimo, da nam novega javijo pravočasno zaradi rednega dostavljanja lista. Na to opozarjamo, ker nam je bilo vrnjeno nekaj izvodov zadnje številke z označbo «odpotoval».

Za tiskovni sklad je nabral tov. Martin Tavčar 10 Din; tov. Rudolf Resner je daroval 2 Din. Tovariši, posnemajte in podpirajte svojo lastno akcijo!

R. Silvin: Hudobna hči. Izšla je nova knjiga pod naslovom «Hudobna hči», ki obsega poleg naslovne povesti še nekaj krajših povestic istega pisatelja. Pisana je v preprostem, lahkem jeziku, vsebina je zelo različna in zanimiva. Stane 15 Din in se dobiva v vseh knjigarnah, v tajništvu «Unije» in pri založniku Fr. Zupancu, Tržaška cesta 24/I. Knjigo priporočamo. Kdor želi knjigo, naj pošlje denar naprej.

G. V-I se vljudno naproša, naj blagovoli izporočiti svoj sedanji naslov tajništvu SSDU v Ljubljani.

V vednost! Poduradniki imajo pravico do rodbinskih doklad ne glede na višino davka, ki ga plačujejo. Čuje se, da je tako odločila generalna direkcija državnega računovodstva.

Premogokop Trbovlje.

Letos obhaja Trboveljska premogokopna družba petdesetletnico svojega obstoja.

Ze od nekdaj si je skušal človek v borbi za obstanek zaslužiti prirodo, oziroma njene sile. Da mu je pa mogel ta silni in nevarni orjak služiti, ga je bilo treba najprej ukrotiti. Ker pa je bil v tem boju posameznik preslaboten, se je združeval s tovariši, bivajoč v skupnih naselbinah, tvoreč v edinstvu močno celoto. Isto, čeprav ne več s ciljem pračloveka v borbi proti elementom samim, so tvorile pozneje vasi, trgi in mesta v malem, država pa v velikem; namreč po eni strani z deloma skupnim gospodarstvom v sreči in nezdodah, po drugi strani pa bojno celoto v obrambi in napadih. Prenešeno na gospodarsko polje privatnega kapitala vidimo v novejših časih nekaj sličnega v tako zvanih akcijskih družbah, kojih prva je nastala že leta 1407. v Genovi (banka sv. Jurija), pozneje vse polno drugih, čijih namen je bil

predvsem ojačenje sredstev za nabavo pripomočkov v dosego skupnih ciljev. Kajti v svrhu izkoriščanja prirodnih sil ni človek iskal samo povečanja fizične, pozneje denarne moči v združenju s človekom-tovarišem, marveč se je posluževal tudi že ukročenih prirodnih sil zoper še neukročene. To ukročenje pa se je vršilo stopnjema. V začetku s silno primitivnimi sredstvi, pozneje z vedno jačimi in zmiselnimi, čeprav skromnimi in z današnjega vidika gledano še celo v novejših časih z zelo siromašnimi; kdo bi se danes ne smejal prvim lokomotivam! Do živnega pa je prišel človek prirodi šele v najnovejšem času, toda tokrat s pripomočki, pred katerimi bi še ljudje iz Napoleonovih časov od strahu trepetali kakor pred čudeži; junaški vitezi srednjega veka pa bi jo ob pogledu na te brezbožne čarovnije kljub svojim železnim oklepom ubrali od same groze v divji beg. Ta napredek je delo tehnike, vede krotiteljice, ki je špijonka in izdajalka zagotnih prirodnih moči. Osvaja s pridobljenim vedno novo, zato je njen cilj v vednem napredku. V današnjem štadiju se nam zdi mogočna, toda zanamcem čez kakih sto let se bo zdela zopet revna in primitivna. Vedno pa bo učiteljica in vodnica človeku v borbi za življenje.

Največji služabnik tehnike pa je do danes vedno še premog. On je vir industrije, čeprav že slednja uprega zadnje čase v svojo službo še cenejšega konja — vodno silo, s katere pomočjo se v modernih državah elektrificirajo prometne in industrijske institucije. Voda jemlje s tem slavo premogu. Toda le v obeh nepoučenega, kajti premog bo vedno dragocen pripomoček tehniki v raznih smereh.

Največ premoga v Sloveniji in splošno v državi daje trboveljski rudnik.

Kako si je človek priboril dostop do teh zakladov naše zemlje?

Ako se voziš po globoki, tesni savski dolini, v kateri je jedva prostora za stisnjeno Savo, železnico in drobno cesto, vidiš, da je pokrajina mračna in odurna; kakor ustvarjena za odbijanje človeka, ki bi se drznil v bližino njenih spečih bogastev. Ko pa se pripelješ na postajo Trbovlje, opaziš, da straži ob ozkem vhodu v trboveljsko dolino čmerno in grozeče dvoje strmih gor: Bukova gora in Zelena trava; vsenaokrog te kotline pa so postavljene njih silne črne sestre kot čuvarice: mogočno Kumsko pogorje na jugu, Mrzlica in Kriška planina ter Javor s Sv. Planino na severu, levo in desno pa se vzpenjajo manjša pogorja.

(Dalje prihodnjič.)

Ali ste že obnovili naročnino za 'Unio'?

Manufakturna zaloga

Ivan Gabrič

Maribor, Vetrinjska ulica 2

nudi po najnižjih cenah manufakturno blago, kakor vsakovrstno in najboljše blago za ženske in moške, nadalje vsake vrste platno za perilo, druke, kretone, svilene rute, cefir, hlačevine, sploh vse potrebščine za krojače in šivilje.

OSET ANDR., Maribor

trgovina z deželnimi pridelki
Aleksandrova cesta 57. Telefon 88.
Zaloga sena, slame, ovs, koruze, zdroba, krompirja, opeke, galice, sadja, lesne volne, drv, premoga, cementa itd.

Otroški vozički,

zložljive lesene stolice za otroke, ki služijo obenem kot mizica, razni igračni vozički z in brez košare, šivalni stroji in dvokolesa so najcenejši: 'Tribuna', tovarna dvokoles in otroških vozičkov, LJUBLJANA, Karlovska cesta št. 4.

Manufakturna trgovina

FRANJO MAJER

Maribor, Glavni trg 9

Zaloga raznovrstnega češkega sukna, ševijota in kamgarna za moške in ženske obleke, platna, perila, nogavic, sešitih odev, pirotskih preprog itd.

Naročite in širite list „UNIO“!